

idbeweging zu

blijkt uit wat
van het Wei-
che Arbeiders-
breidenden Ju-
nftliche Sozia-
ft, die auf den
ht, nicht mehr
nur Vorschrift,
Uns ist dieser
r Volksgemein-
heiden wir uns
unserer Jugend
bejahung Schild-
er tiefsten Rät-
heit. In dieser
groszen, unum-
wir auch die
eder; wir füh-
nts. In uns er-
um die Gleich-
alitz trägt, un-
anzen Volkes.
iesenaarheit von
Heine, Mozart,
urung des So-
us unserer Ju-

Uns ist dieser
r Volksgemein-
heiden wir uns
unserer Jugend
bejahung Schild-
er tiefsten Rät-
heit. In dieser
groszen, unum-
wir auch die
eder; wir füh-
nts. In uns er-
um die Gleich-
alitz trägt, un-
anzen Volkes.
iesenaarheit von
Heine, Mozart,
urung des So-
us unserer Ju-

KNOPPERS.

ig is te beschou-
ndering, maar een
iet leven. Van de
ding" der gemeen-
et tegenwoordige
ens, dat het om
om vorming van
ltnur, niet louter
le openbaring van
is een principieel
cultuur gegeven",
und "Soziologie",
v., pag. 152 v.v.

Jugendbewegung am
v. Frankfurt am
angelische Jung-
309, Barmen, 1929.
ten Rijksjeugd-
den Arbeidersjeugd
g is. Deze drang
genlijke schepper
e bevrinding is de
gericht; zij doelt
noeten wij ruimte
ik den zin onzer

hemel zien

an".

, pag. 50. Berlin.

ologie und Sozio-

ig 1927.

tuur", pag. 17-18.

brochure. Even-

randels", "Storm-

s-jeugdbeweging".

sterdam, 1928.

te leven, dat is

ng. De jeugd wil

wachten: zij wil

een stuk socia-

een socialistische

zijn, allereerst de

len, de mensch in

cultuur. Eerst in

tot een inhoud

Sozialismus".

de jonge arbe-

en Bebel staat,

allechts voorbeeld,

is dit Socialisme,

ank van het hart.

n de volwassenen.

e „Lebensjahung“

Schiller, de fau-

ste raadselen, de

leze opgehelderde

naar de opvatting

en hartstocht der

rischen inperatief

van Fichte om de

recht eens men-

deleer van gansch

den geestelijken

ons leven Heine,

vernieuwing van

uit onze Jeugd-

ONIEK

D.V.

— Bent U dan zóó tegen... — O nee, misschien zing ik nog wel eens 'n loflied ook. Ik wou maar zeggen: echt is beter dan surrogaat, als het op genieten aankomt.

Die Hubert Cuypers is toch een kranige kerel! In het land der blinden kan één-oog nog koning zijn, maar om na Schoonderbeek een oratorium-vereeniging met zoo'n klinkende reputatie zelfs in het kleinere werk zóó op peil gehouden te hebben — hoe licht acht men zich daar niet aan ontgroeid! — dat mag wel eens een apart applausje hebben. In de krant kan dat trouwens beter lijden dan in de kerk.

Er is keurig gezongen. Alleen het kwartet scheen te willen waken voor een al te hooge vlucht!

Eén kleinigheid: mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen. Hierin staat tweemaal een stemhebbende, zachte medeklinker z. Dat mag niet klinken als: „Mijn ziel bezwijkt“. En dat deed het toch heel sterk. Waarschijnlijk zit de fout niet in het zonder-stem aanzetten, maar wordt de punt van de tong nog even te sterk tegen de zoom van de tanden gezet. Maar héél even mag hier contact tusschen die twee zijn, en zoo los mogelijk. De voorafgaande n be- hoeft geen bezwaar te zijn.

Met genoegen merkte ik dat het overigens met die z's aardig in orde was.

Laten we nog even verder praten over die psalm 84.

Hiervan werden twee verzen gezongen in de harmonisatie van Hubert Cuypers. Dat was een lieve lust om te hooren — tot en met op één na het laatste woord van ieder couplet. Daar liep de frissche harmonieënstroom plotseling uit in een sloom en bochtig slootje. Waarom die ouderwetsche kloverige draai op geeft (En aan mijn ziel het leven geeft) en toont? (Gestaag U prijst en eerbied toont). Jammer, jammer, jammer, want die psalm is zoo fijn gezet zóó. Trouwens, het „oude kerstlied“: „Een Seraphijnsche tonge Dat is 't wat ik begheer“ is in zijn soort niet minder.

De organist, Frans Hasselaar, verdient voor zijn spel, die avond, enkel lof.

Het orgel niet alzo, want bij de begeleiding van Peter Cornelius proestte het af en toe als 'n oude kerel. Bij elke toon in de diepte eerst een kuch en dan pas geluid. Het Bachsche H-mollpraeludium vond ik ideaal gespeeld, en dan is het orgel ook wel op zijn best, maar voor de begeleiding van Hugo Wolff... nee, met een oud orgel is toch niet alles te beginnen. Misschien lag het ook wel aan het instrument, dat Suze Läger, de alt, minder zeker van toonhoogte was bij Cornelius dan in de Aria's van Bach.

Mendelssohn kreeg een behoorlijke beurt met „klein goed“; niet minder dan vier van zijn psalmen (2, 22, 43, 100) werden er uitgevoerd.

Ja, zooals ze die avond gezongen zijn, kunnen ze, met eenige restrictie voor den tenor en voor het kwartet, wel als voorbeeld gelden.

Zoo'n model-uitvoering van een eerste-klas koor als dit kan beschamend goed doen. We zijn in Christelijke-koorkringen gemiddeld nogal Mendelssohniaans. Het ligt een beetje voor de hand: een goed gecomponeerde psalm heeft onder ons een goede kans!

Maar we vragen ons toch af of we in deze muziek het summum van muzikaliteit kunnen zien dat een psalmbewerking kan geven. Dat hangt samen met de waardeering van Mendelssohns werk als stijl-opvatting. Ik voor mij vind hem in zijn psalmen ook voor onze tijd lang niet het slechtst. Veel beter bijv. dan in zijn „Lieder ohne Worte“. Maar wel geloof ik dat er met onze psalmtrekten groot- scher muziek te maken is. (Zoo wel in klas- sieke als in moderner trant.)

Met het napraten van boekjes komen we hiermee weinig verder. Jacques Hartog dicht aan Mendelssohn een „volstrekt subjectieve natuur“ toe, en roemt „de getrouwheid van zijn natuurschildering door tonen“ (Gesch. der Muz.), maar volgens Van Milligen (Ontw. gang der Muz.) „was de kunst van Mendelssohn geheel objectief“ en Höweler meent dat „zijn stukken noch een bepaalde poëtische stem- ming, noch een programmatischen inslag hebben“. (Inl. tot de Muz. gesch.)

't Is zonderling.

Waar is toch muziek die volstrekt subjectief is, en waar vind ik geheele objectiviteit? En welk toonkunstenaar zal ooit muziek bij woorden, die iets beteekenen, maken, zonder dat er zelfs een programmatische inslag in zit?

Zoo blijkt, dat we met onze muziekbeschrijving nog in het moeras zitten. Zelfs het niet-naschrijven van traditioneele handboeken trekt er ons nog niet uit.

't Parool blijft: hooren en leeren hooren.

Gelukkig dat vereenigingen als de Koninklijke Christelijke Oratorium Vereeniging ons daarvoor op kunstvaardige en kunst-waardige wijze boeiende stof verschaffen.

JOH. LUIJKENAAR FRANCKEN.

VAKWETENSCHAP. EN PRAKTIJK.

James Clerk Maxwell.

1831—1879.

Op 1 en 2 October j.l. werd te Cambridge de geboorte van James Clerk Maxwell door een groot aantal beoefenaren der natuurwetenschap herdacht. Behalve vele Britsche geleerden waren ongeveer honderd afgevaardigden van wetenschappelijke lichamen uit alle deelen der wereld bijeen, om Maxwell's persoon te herdenken en de beteekenis van zijn wetenschappelijke arbeid voor de ontwikkeling der natuurkunde in het licht te stellen.

Dat Maxwell onder de physici der vorige eeuw een eerste plaats innam, kan ieder weten, die het Lorentz-monument te Arnhem heeft gezien, of de beschrijving ervan in de pers met aandacht heeft gelezen. Op dit monument zijn namelijk, ter weerszijden van het eigenlijke standbeeld, in het steen drie figuren uitgebeeld. Voor het standbeeld staande, ziet men links de drie natuurkundigen: Huygens, Fresnel en Maxwell, en rechts: Planck, Einstein en Bohr. De gedachte, die de ontwerper van het monument hierdoor heeft willen uitdrukken is deze, dat Lorentz' wetenschappelijk werk, eenerzijds de afsluiting en bekroning vormt van een ontwikkelingsgang, waarmede de namen van Huygens, Fresnel en Maxwell zijn verbonden, en anderzijds een nieuwe ontwikkelingsperiode heeft ontsloten, waarin de thans nog levende natuurkundigen Planck, Einstein en Bohr de leiding hebben gehad. De onthulling van het Lorentz-monument op 9 Sept. j.l. hield dan ook indirect tevens een hulding van zijn voorgangers en navolgers in, en het trof wel merkwaardig, dat deze gebeurtenis plaats vond in hetzelfde jaar, waarin de honderdste geboortedag wordt herdacht van den man, die op dit monument als de onmiddellijke voorganger van Lorentz wordt geëerd.

Het was op den 13en Juni 1831, dat Maxwell te Edinburgh geboren werd. Welke omstandigheden er toe geleid hebben, de herdenkingsdagen in Cambridge eerst in de maand October te houden, is mij niet bekend. Wellicht heeft men ze willen doen volgen op de Faraday-herdenking, die eind September te Londen is gehouden. Deze herdenking hield, zooals men in de dagbladen uitvoerig heeft kunnen lezen, verband met het feit, dat Faraday in het jaar 1831 het verschijnsel der electromagnetische inductie ontdekte, welke ontdekking men als het geboortuur der moderne electrotechniek zou kunnen betitelen. Een zeer belangrijk deel van Maxwell's werk op het gebied der theoretische natuurkunde, hield nu zeer nauw verband met Faraday's electromagnetische onderzoekingen. Faraday was naar aanleiding van zijn proeven tot de overtuiging gekomen dat men bij de verklaring van de elektrische en magnetische werking van elektrische ladingen en stroomen vooral moet letten op hetgeen geschiedt in de ruimte tusschen de geladen lichamen en de stroomgeleiders. Hij kwam tot de voorstelling, dat de bedoelde werkingen in die ruimte van punt tot punt worden overgebracht langs de z.g. „krachtlijnen“. Hij brak daardoor met de toen algemeen aanvaarde theorie der „werking op afstand“ (Duitsch „Fernwirkung“) en stelde zich op het standpunt der „werking in de onmiddellijke nabijheid“ (Duitsch „Nahewirkung“). Deze beschouwingen brachten Faraday tot een helder inzicht in de beteekenis van zijn proeven. Echter Faraday, dien men wel „den grootsten experimenter der negentiende eeuw“ heeft genoemd, bezat weinig wiskundige scholing en het was hem niet mogelijk aan zijn opvattingen den vorm van een wiskundige theorie te geven. Maxwell, diep onder den indruk van Faraday's onderzoekingen en inzichten, vatte deze taak aan en met een zoodanig resultaat, dat men thans nog algemeen spreekt van de theorie van Maxwell, wanneer men de wiskundige theorie der electromagnetische verschijnselen bedoelt. Deze theorie hield niet alleen in een wiskundige formuleering van reeds bekende verschijnselen, maar opende ook tal van nieuwe gezichtspunten, die tot nieuwe onderzoekingen aanleiding gaven. Het meest bekende resultaat der theorie is wel, dat het licht kan worden opgevat als een electromagnetische trilling. De theorie van het licht verloor daardoor haar zelfstandige plaats en werd tot onderdeel der theorie van het electromagnetisme, waarmede een verrassende overeen- vinding van het natuurwetenschappelijk wereld- beeld werd verkregen.

Deze enkele opmerkingen, die overigens nog slechts een deel van Maxwell's werk aanduiden, mogen voldoende zijn, om ook den niet-terzake- kundigen lezer eenigen indruk te geven van de rol, die Maxwell in de ontwikkeling der natuurkunde in de vorige eeuw heeft gespeeld. Hierop nader in te gaan ligt niet in mijn bedoeling. Welke aan- leiding er dan is om op Maxwell's persoon en werk in dit blad de aandacht te vestigen? Laat ik die vraag mogen beantwoorden met een citaat uit de gedachtenrede, die Reverend Dr Butler hield in

de St. Mary's Church te Cambridge, den Zondag na Maxwell's overlijden:

„Gij weet ook, dat hij een vroom en nadenkend Christen was. Ik merk dit niet op in de triomphant- lijke geestesgesteldheid van een apologet. Ik wil geen oogenblik aannemen dat er eenige natuurlijke tegenstelling is tusschen wetenschappelijke genia- liteit en eenvoudig Christelijk geloof. Het Chris- tendom, hoewel het hen dankbaar verwelkomt en hooge achting toedraagt, heeft het verstand der verstandigen en de wijsheid der wijzen nu evenmin van noode als toen Paulus het evangelie van het Kruis te Corinthe predikte.

... Maar dit erkend hebbende, mogen we wel God danken, dat onze vriend was, wat hij was: een beslist Christen-geloovige, en dat zijn machtige geest, na de onmetelijke ruimten der schepping te hebben doorgesloopt... zijn ware rust en geluk vond in de liefde en genade van Hem, Dien de eenvoudigste Christen zijn Vader noemt“.

James Clerk Maxwell werd geboren op 13 Juni 1831 te Edinburgh. Reeds spoedig na zijn geboorte, verhuisden zijn ouders echter naar Glen- lair. Zijn vader, John Clerk Maxwell, lid van een oud Schotsch adellijk geslacht had daar een familie- landgoed geërfd. Tot aan zijn achtste jaar was het vooral zijn moeder die de leiding van zijn opvoeding in handen had. Zij was lid der episco- paalsche kerk, terwijl haar man tot de Schotsche presbyteriaansche kerk behoorde. De Bijbel nam in de opvoeding van den jongen Maxwell een be- langrijke plaats in. Zijn geweldig geheugen maakte hem met den inhoud ervan gemakkelijk vertrouwd en als achtjarige jongen kende hij reeds groote gedeelten, zelfs den geheelen negentienden psalm, uit het hoofd. Toen hij negen jaar was overleed zijn moeder, en begon zijn vader, die de bijzondere capaciteiten van zijn eenigst zoonje reeds had op- gemerkt, zich geheel aan zijn opvoeding te wijden. De invloed van zijn vader, die wordt beschreven als een man van edel karakter, eenvoudige levens- manieren en met groote belangstelling voor prac- tische zaken, is voor Maxwell, blijkens zijn eigen verklaring, van de grootste beteekenis geweest. Als jongen van tien jaar verliet Maxwell de landelijke omgeving van zijn ouderlijk huis en werd hij onder- gebracht bij een tante in Edinburgh, om daar de school te kunnen bezoeken. Zeer vrolijk was voor het hoersche jonkertje de eerste kennismaking met de stadsche schooljeugd niet. Maar hij sloeg zich door de eerste moeilijkheden goedsmoeds heen, verraste zijn belagers door zijn humoristische ant- woorden op hun spottende opmerkingen over den vorm van zijn schoenen en de snit van zijn jas, en wist zich door zijn buitengewone kennis spoedig aller achting te veroveren. Zijn vader bracht den Zondag gewoonlijk in Edinburgh door en nam zijn zoonje dan 's ochtends mede naar de Schotsche kerk. Maar terwijl van zijn tante, woonde de jonge Maxwell dan 's avonds nog den dienst in de epis- copaalsche kerk bij. Zelfs volgde hij een tijdlang de catechisaties bij beide kerken. In deze periode leert hij Lewis Campbell kennen, die steeds zijn vriend is gebleven, met wien hij over allerlei zaken correspondeerde, en die later met veel toe- wijding en nauwgezetheid zijn leven heeft beschre- ven en zijn brieven verzameld en uitgegeven.¹⁾ Zijn aanleg voor wiskunde was zoo bijzonder, dat hij als veertienjarige jongen al in staat was een ver- handeling te schrijven, die in de „Proceedings of the Edinburgh Royal Society“ kon worden opge- nomen. In 1847 werd Maxwell toegelaten tot de universiteit te Edinburgh, waar hij ruim twee jaar bleef, om daarna zijn studies in Cambridge voort te zetten. Tijdens een ernstige ziekte in 1853 werd hij verpleegd in het gezin van een geestelijke der Engelsche kerk. Deze tijd schijnt voor Maxwell's geestelijk leven van zeer grooten invloed geweest te zijn. In zijn studententijd interesseerde hij zich, behalve voor eigen wetenschappelijk werk, zeer sterk voor vraagstukken van filosofischen aard. Vooral de ethiek had zijn volle belangstelling. In zijn correspondentie komen herhaaldelijk uitvoerige beschouwingen over „Moral Philosophy“ voor. Ook op het godsdienstig terrein heeft hij een zeer breede belangstelling en neemt hij ten volle kennis van de verschillende overtuigingen. Over eigen godsdien- stig leven uit hij zich in zijn brieven zeer weinig. Zelfs tegenover zijn vriend, Lewis Campbell. Veel- meer krijgt men den indruk, dat hij er voorkeur aan geeft zich hierover zoo weinig mogelijk te uiten, en zijn gedachten soms achter een geestig woordenspel te verbergen. Geheel anders wordt dit opeens in de brieven aan Katherine Mary Dewar, met wie hij zich in 1858 verloofde, en met wie hij in hetzelfde jaar in het huwelijk trad. Hier spreekt hij zich ten volle uit, en openbaart zich als een dieplevend christen. In deze brieven bespreekt hij uitvoerig de beteekenis van verschillende teksten of gedeelten uit den Bijbel, waarbij zijn groote bijbelkennis voor den dag komt en hij zijn geloofs- overtuiging duidelijk uitspreekt. Toch blijft hij ook hier op het zeer persoonlijke karakter van een godsdienstige overtuiging den nadruk leggen. Hij schrijft b.v. „Nu moet je wel bedenken, dat alles wat ik zeg, omtrent teksten en zaken van dien aard, alleen een soort hulpmiddel is om tezamen

te zijn, wanneer wij lezen, want ik ben niet bekwaam om de juiste beteekenis van iets zoodanig te kennen, dat ik ze anderen kan mededeelen, maar ik heb het recht te trachten het voor mezelf uit te maken en wat ik tot mijzelf mag zeggen, mag ik ook tegen jou zeggen." Om een indruk te geven van deze merkwaardige correspondentie, mogen hier twee fragmenten ervan in vertaling volgen. In een brief van 16 Mei 1858 schrijft hij over Filippijnen 3 het volgende: "Er is diepe wijsheid in vers 13. Nooit terugzien met voldoening op iets dat gedaan of bereikt is of dat wij bezeten hebben. Let op de beschrijving van hen, die aan aardse dingen hechten en laat ons van hunne wegen afwijken. „Wandel" (Engelsch „Conversation") in vers 20 beteekent achterwaarts en voorwaarts gaan en heeft betrekking op het „wandelen" in de vorige verzen. Welk een beschrijving van de macht van Christus in het laatste vers, over „alle dingen" en over onze vernederde lichamen, en welk een dag zal het zijn als Hij al Zijn werk volbracht zal hebben. Ik denk, dat hoe meer wij in Christus' werk indringen, des te meer Hij zijn werk in ons zal kunnen volbrengen. Want Hij wil altijd, dat wij één zijn, opdat Hij één kan zijn met ons".

Op 13 April 1860 schrijft hij aan zijn vrouw: „Laten we nu lezen 1 Cor. 12 over de organisatie van de kerk en de verschillende gaven van de Christenen, en de reden van deze verschillen, dat Christus' lichaam meer volkomen moge zijn in al zijn deelen. Als wij duidelijker gevoelden onze eenheid met Christus, zouden wij onze positie als leden van Zijn lichaam kennen en zouden meer gewillig en met meer verstand werken met al de anderen, ter bevordering van de gezondheid en den groei van het Lichaam, door het gebruiken van elke kracht, die de Geest ons heeft geschonken."

In 1866 was Maxwell hoogleraar geworden in Aberdeen, vier jaar later kreeg hij een benoeming aan de universiteit van Londen. Hij bleef daar vijf jaar, in welke periode hij ook persoonlijk kennis maakte met Michael Faraday, met wien hij reeds eerder in correspondentie was getreden.

Aan het hoogleraarschap te Londen kwam een eind door een ernstige ziekte in den herfst van 1865. Alle hersenarbeid moest geruimen tijd worden nagelaten, en de eenige geestelijke inspanning die hij zich kon veroorloven was het luisteren naar een gedeelte uit den Bijbel, dat zijn vrouw hem elken avond voorlas. Ook na herstel bleef hij op zijn landgoed in Glenlair (dat hij geërfd had van zijn vader, die in 1856 was overleden) wonen, en wijdde zich geheel aan zijn wetenschappelijk werk. In deze periode schreef hij zijn groot werk over „Electriciteit en Magnetisme", dat voor de ontwikkeling der electriciteitsleer van zoo buitengewoon veel belang is geweest.

Naast zijn wetenschappelijk werk vervulde hij zijn plichten als landheer en vond zelfs gelegenheid om de zieken in het dorp te bezoeken en met hen te lezen en te bidden, indien dit op prijs werd gesteld. Iemand, die hem in deze periode bezocht, maakt melding van den grooten ernst waarmee Maxwell elken dag in zijn huis de huisgodsdienst-oefening leidde. In zijn papieren vond men later eenige fragmenten van gebeden, ten gebruike bij de huisgodsdienst-oefening, waarvan er een als volgt luidt: „Almachtige God, Gij die den mensch hebt geschapen naar Uw eigen beeld en hebt hem tot een levende ziel gemaakt, zoodat hij U zou kunnen zoeken en heerschappij hebben over Uwe schepselen, leer ons te bestudeeren de werken Uwer handen, opdat wij de aarde mogen onderwerpen tot ons nut, en ons verstand mogen stellen in Uw dienst; en zoo te ontfangen Uw gezegend Woord, opdat wij gelooven mogen in Hem, dien Gij gezonden hebt om ons te geven de kennis der zaligheid en de vergeving onzer zonden".

In 1871 werd hij opnieuw voor een professoraat aangezocht, nu te Cambridge, waar iemand noodig was, die aan het hoofd kon staan van het nieuw te bouwen „Cavendish laboratorium". Maxwell nam de benoeming aan, en zag zich daardoor genoodzaakt gedurende een aantal jaren bezig te houden met de vele praktische aangelegenheden, die met den bouw en de inrichting van een laboratorium samenhangen. In 1874 kon het laboratorium in gebruik worden genomen. Echter slechts vijf jaar later, werd zijn werk afgebroken. In 1877 vertoonden zich de eerste symptomen van een maaglijden, zijn gezondheid nam gestadig af en op 2 October 1879 deelde zijn arts hem mede, dat hij niet langer dan een maand meer te leven had. Hij keerde nog, hoewel uiterst zwak, naar Cambridge terug. Zijn naderend einde scheen hij met een diepe innerlijke rust tegemoet te zien. Slechts toonde hij zich zeer bezorgd over zijn vrouw, die de laatste jaren ook ziek was geweest, en door hem zelf met de meeste liefde was verpleegd. Tot op het laatste trof hij de noodige schikkingen voor hare verzorging. Op vijf November 1879 overleed hij. Dr Guillemaud, de geestelijke van de Engelsche kerk, die hem in zijn ziekte regelmatig bezocht, schreef eenige weken later in een particulieren brief o.a. het volgende: „Ik was gewoon bijna elken dag naar hem toe te gaan, gedurende de vijf of zes weken, dat hij hier was en met hem te lezen en te bidden. Hij gaf de voorkeur aan de gebeden der kerk en vroeg er om en door zijn wonderlijk geheugen kende hij ze

alle uit het hoofd.... „Zijn kennis van den Bijbel was merkwaardig en hij vroeg telkens naar zijn meest geliefde gedeelten. Vier dagen voordat hij werd weggenomen ontving hij het Heilig Avondmaal uit mijn handen, met heilige, eerbiedige devotie, en zeide welk een kracht het hem schonk".... „Ik had slechts weinig van zijn innerlijk leven geweten voor zijn ziekte; hij was buitengewoon teruggetrokken; en hoewel wij van tijd tot tijd wel eens een tekst kritisch bespraken, toerden wij daarbij slechts zelden de geloofsleer of het geestelijk leven zelve aan.... Maar zijn ziekte legde het gehele hart, de ziel en den geest van den man bloot: zijn sterk en onwankelbaar geloof in de vleeschwording en alles wat daaruit voortvloeit; in de volle genoegdoening der Verzoening; in het werk van den Heiligen Geest. Hij had doorzocht en gepoeld alle schema's en systemen der filosofie, en had ze tenslotte ledig en onbevredigend gevonden — „unworkable" was het woord dat hij zelf gebruikte — en hij wendde zich met eenvoudig geloof tot het evangelie van den Heiland".

G. J. SIZOO.

¹⁾ The Life of James Clerk Maxwell, by Lewis Campbell and William Garnett, Londen, 1884.

De meeningen van Dr J. G. Ubbink.

Van de gereformeerde bladen, die ons onder de oogen komen, gaven, behalve dan „De Reformatie", slechts twee een niting betreffende de opkomende kwestie-Ubbink. De ééne is van Ds J. Smelik (Loosduinen), de andere van Ds D. P. Kalkman (Moordrecht), resp. in „Loosduinsche en Goudsche Kerkbode".

Eerstgenoemde schrijft:

Dr Ubbink heeft gelijk alle predikanten der Geref. Kerken, onderteekend het Onderteekeningsformulier voor Dienaren des Woords, waardoor hij beloofd heeft, „noch openlijk, noch heimelijk (te) zullen voorstellen, drijven, prediken of schrijven tegen de voorzeide leer" (d.i. de leer, begrepen in de drie formulieren van eenigheid), „of eenig punt derzelve" (op poene¹⁾, dat hij „hiertegen doende metterdaad (ipso facto) van (zijn) diensten gesuspendeerd" zal zijn.

Dit laatste beteekent: geschorst in zijn ambt. Waar deze belofte gegeven is, gelijk het formulier zegt: „oprechtelijk in goeden konscientie voor den Heere", heeft deze onderteekening de kracht van een eed.

Het is daarom zoo'n droevig feit, dat Dr Ubbink dezen weg kiest tot openbaarmaking van zijn zonder twiifel afwijkende meeningen.

We zullen er wel meer van hooren, want door de uitgave van dit boek is hij ipso facto van zijn dienst gesuspendeerd, en zal de Kerkeraad hem niet meer kunnen laten optreden in zijn ambtelijk werk.

De tweede:

Velen zullen met eenige spanning kennis genomen hebben van het bericht, dat Dr Ubbink van Zevenhoven een boek uitgeeft, waarin verschil met de belijdenis zich openbaart. Zoo doen althans de dagbladen het voorkomen.

Laatstgenoemde auteur schort zijn oordeel nog op tot hij het boek bestudeerd heeft.

Aanteekening: Deze week sluit ds A. H. v. Minnen in „Westlandsche Kerkbode" zich aan bij de opmerkingen van ds J. Smelik van Loosduinen, en zegt:

Indien de veronderstelling van Ds Sm., dat dit verslag juist is, ook juist is, dan is er in deze bedroevende en verbluffende opvattingen van Dr U. slechts één ding, dat niet verbaast en niet verbluft: dit, dat hij acht, dat er geen uitwendige tucht mag plaats hebben; een veiligheidsstelling, die niet onbegrijpelijk is.

In de conclusie, die Ds Sm. trekt, heeft hij m. i. volkomen gelijk.

„De knuppel in het hoenderhok".

Dr Geelkerken schrijft in „Woord en Geest" iets over het boek van Dr Ubbink (zie boven):

Het boek van Dr Ubbink blijkt een knuppel in het hoenderhok. Ditmaal evenwel niet van buiten af, maar uit den eigen kerkelijken kring er in geworpen.

Indien Dr Geelkerken ons minder liet kijken in zijn ziel, en wat meer in de breede schachten der objectieve waarheid, en der concrete werkelijkheid, dan zou hij de kwestie zoo gesteld hebben: in dien dit boek een knuppel is in het hoenderhok der gereformeerde kerken, die de drie formulieren van eenigheid aanvaarden, dan is het dat ook voor ons, die voor God en menschen met een eed hebben bezworen, dat wij de drie formulieren van eenigheid bewaren, ongerept, zelfs bewaren tegenover de gereformeerde kerken in Nederland.

Deed Dr G. deze vraag, dan zou het debat rustig kunnen blijven. Er bleef dan niets anders te doen over, dan zuiver logisch — en hierbij kan de eerste de beste boeddhist, brahmaan, christen, jood, die hersenen heeft, voortlichting geven — de vraag te stellen en te beant-

¹⁾ ondhollandsch woord voor straf.

woorden: is, wat Dr Ubbink zegt, overeenkomstig de drie formulieren van eenigheid? Bleek dan, dat dit niet zoo was, dan was de knuppel geworpen (nog wel door iemand, die „organisch" schijnt te behooren tot den Woord-en-Geest-kring, en dus al evenzeer „niet van buiten af") ook in den kring der drie formulieren van eenigheid allergetrouwest bewarende (als men het gelooven mag) „hersteld-verband-gemeenschap".

Ik begrijp soms niets van de kerk-worstelingen; alleen, dat ze gruwelijk oneerlijk zijn. Precies dezelfde methoden volgende, als in den oorlog, tegen welks uitwassen (!) men zoo strijdt, in zwang zijn. De vlucht uit het concrete, alweer... (zie Kerkelijk Leven).

Het is goed, en toch ook weer niet goed.

„De Wakker" (Chr. Geref.) heeft ook zich geuit over de door Prof. Waterink aangesneden kwestie-Lisse. Twee redacteurs spreken er over. Docent Van der Schuit spreekt alzoo:

Men moge het, gelijk verleden week in „De Reformatie" is geschied, durven bestaan om de Christelijke Gereformeerde Kerk te brandmerken als zonde, zulk een schandelijke aantijging raakt onze conscientie niet. Wie voor de vierchaar van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis wordt gerechtvaardigd, laat de schandelijkheid lasteren en gaat rustig zijn weg.

Docent Lengkeek is evenmin „gesticht":

Er is te Lisse iets vreesselijks gebeurd. Officieel heeft daar de Gereformeerde Kerk zich laten vertegenwoordigen bij de bevestiging van Ds A. Ponstein. Dat wordt door verschillende toonaangevende personen in de Gereformeerde Kerken ten sterkste afgekeurd; wat is toch volgens hen de Christelijke Gereformeerde Kerk anders dan een, zij het geordende, verzameling van menschen, die den weg der scheurmakerij bewandelen? En dan bij die scheurmakers zich officieel te laten vertegenwoordigen! Hoe is het mogelijk? (Riekt naar den mutserd! Het schijnt, dat dezelfde Gereformeerde Kerk zich ook nog heeft doen vertegenwoordigen bij de intrede van den nieuwen predikant in de Hervormde Kerk daar ter plaatse. Ook dat vindt men erg, maar het is te tasten, dat erger voor hen is de vertegenwoordiging bij de intrede van Ds Ponstein! En dat niettegenstaande de aanvaarding van het beginsel der pluriformiteit der kerk.

Met dit laatste zinnetje valt de geachte schrijver „De Rotterdammer" — precies, zooals ik toen voorspelde — af (in zijn eens tegen mij gericht polemiek), hoewel men toen er zoo tevreden over was, althans er over zweeg.

Het is dus mis, volgens „De Wakker".

En toch is het ook wel weer goed, en wordt een deel der door mij tegen „De Rotterdammer" (ter afwijzing van de „pluriformiteits"-leuze) aangevoerde argumenten aanvaard, nu de kwestie eens „concreet" moet worden. Men leze maar:

Ik voor mij — dit is dus heel persoonlijk — zou er niet aan denken, een vertegenwoordiging te verzoeken, als ik nog eens intrede moest doen in een gemeente; indien mijn kerkeraad het wilde, zou ik er mij ten sterkste tegen verzetten. Zijn wij h.v. voor de Gereformeerden niet de wettige voortzetting der Gereformeerde Kerk in Nederland, zij zijn het niet voor ons. Daar ligt werkelijk in wederzijdsche afvaardiging ook een wederzijdsche erkenning, en wederzijdsche erkenning heeft in het wezen der zaak het bestaansrecht ook wederzijds op. Laten we in dit opzicht maar niet lief doen jegens elkander. Ge zegt: Maar dit sluit dan ook alle samenwerking uit! Zeker! Op elk gebied, waar de kerk ambtelijk heeft op te treden, is dit ook zoo. Buiten het terrein van het ambtelijke bestaat er misschien mogelijkheid van samenwerking van de kerken op het breede terrein van het publieke leven; ik zeg: misschien! Ook hier komt, goed gezien, de kerk nog in gedrang. De uitdrukking: over de kerkmuren elkander de handen reiken klinkt heel mooi. Wij kunnen het doen als broeders in Christus; kunnen we het ook als leden van verschillende kerken? Misschien ben ik in dat opzicht wat te exclusief, welk verwijt ik wel dragou wil!

We zullen het nu maar laten gaan, dat deze laatste schrijver zichzelf weerspreekt: afkeuren en goedkeuren. In zijn laatste opmerkingen raakt hij de kern der zaak, en kan ik hem bijvallen. Ook ik voerde indertijd tegen „De Rotterdammer" aan: als de chr. geref. mensch voor God een eed doet, dat hij niet anders kan en mag, en ik doe hetzelfde, dan zijn we in dien diepgewortelden wil, om te leven bij de volstrektheid van Gods gebod, met name in het vraagstuk der kerk, beiden broeders, en kunnen elkander erkennen als dienaren van God. Maar als we op DAT terrein de volstrekte eischen loslaten, of een gelegenheidspolitiek voeren, dan rukken we beiden aan het gelegele fundament, dan raken we elkaar kwijt, daar waar onder onzen voet de bodem moet gevoeld worden; dan is „broederlijkheid" niets anders dan wereldsche vriendschap, buiten de wet van het rijk der hemelen om. Daarom is dit stukje van Docent Lengkeek, als het erop aankomt, een uitlating, die hem en om verbindt in den grond. Eerst op die manier kan er gepraat worden over de mogelijkheid van christelijke pacificatiepogingen; christelijke, zeg ik, niet „wereldsche".

Zoo heel langzamerhand komt er toch een struikellicht door veel quistere wanden heen schieten.

De kwestie van Lisse is in den grond een zaak van bidden MET, dan wel VOOR elkaar. De een (de chr.

geref.) bidt dwalenden. De ander den Spaar-delijke dep-gebed, dat dankbaar-matiek. Mr den ander elkaar in, want ze ha-ten aanzien broeders, g-dergeschen. Ik beg-alleen d-struive gel-

Er zijn heb jij ge-beeren te-met de-van mijn-gehaald. Z-diging: gij-(tegen a-houden wa-begrepen, te wijzen, van Dr J.-weekblad.

Het he-zeer, dat-Zwingli-matoren-mat hen

Onze ch-zóóver geb-over onze-ze het al-C.G.B., (e-orgaan he-een eigen-(het laatst-van 11 en

Theologis-strueerd:

Maar -nieuwd-wondere-niet zoo-God heb-aan ze g-hun mec-cipelen, slotte der-Ds le-Domtore-dien tora-bouwen-God 'twe-bazen ze-en resta-Zoona-zaak de-schrijft -De kwes-opgevat:

Is het-Straf vo-wil zij-doodstra-den stro

Natuurli-christendoe-wat de se-geen enkel

Een o-bewoner-Slechte-de straa-wil, ge-jongmen-tegenove-op het j-tenheid, verzuim-baurend-het zoo-wil ontv-maar di-.....neer.

U toht-de ziel?-heid? Var-richten, ex-gymnastae

De die-bewoner-le zonde-een mee-uittrede-kenning-Als w-